

ANTONÍN SOVA

KVĚTY INTIMNÍCH NÁLAD

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Na pasece

Jak pláň, jež v světle půl a ve stínu,
skrz sosny vidíš známou mýtinu,
modravá pára v stromů korunách
v daleku mizí v snách.

Volavka v přeletu své nohy vzad
kams na slatinu přes les míří v chvat,
jak šipka přes nejvyšších kmenů hrot
zapadla, pouhý bod. –

Nic nehne se... Dokola tmavý les...
Jen břízky štíhlé, kam svit slunce kles,
jak novicky, za nimiž zavřen svět,
se nepřestanou chvět.

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Báseň Na pasece je vyňata z první části sbírky s názvem Z niv a pasek.

Z niv a pasek

Z města – mluvčí popisuje, co vidí okny jedoucího vlaku, který opouští město; rým střídavý

Novoroční sen – mluvčí popisuje zimní noc na přelomu roku; rým sdružený

Pohádka z mládí – mluvčí se prochází rodným krajem a vzpomíná na dětské hry s dívkou Mary; rým střídavý

Luh – mluvčí popisuje přírodu a práce v létě; rým obkročný

Tiché štěstí – mluvčí popisuje své pocity štěstí, které zažívá v přírodě; rým střídavý

U řek – mluvčí popisuje svůj vztah k řece; rým střídavý

Jarní noc – popis jarní přírody; rým sdružený

Intimní malba – mluvčí je znechucen životem ve městě, venkov a příroda ho ale usmiřují; rým obkročný

Noční krajina – popis přírody v noci; schéma A, A, B, C, B, C

Přání mladosti – je večer a mluvčí vzpomíná na mládí; schéma A, B, A, A, B

Na pasece – popis lesní paseky; rým sdružený

Západ v samotách – mluvčí pozoruje své okolí při západu slunce; rým střídavý

Olše – vyznání olším, které má mluvčí rád; rým sdružený

Poledne u obory – popis vjemů v lese o obory se srnami; rým střídavý a sdružený

Na samotách – mluvčí si četl v lese, když kolem přešla dívka; on si představuje, co vše už zažila a zažije; rým střídavý

Jarní večer – popis jarního večera na vsi; rým sdružený

Pustý mlýn – mluvčí popisuje cestu ke starému mlýnu a jeho nynější podobu; rým sdružený

Červnové noci – popis letní noci; rým střídavý

Píseň z pasek – mluvčí pozoruje paseku, rostliny i zvířata na ní a představuje si, ež by po ní mohla kráčet dívka; rým obkročný

Píseň o pluhu – mluvčí promlouvá ke starému pluhu a děkuje mu za práci; schéma A, B, C, A, B, C

Cit stromů – mluvčí vzdává hold stromům, jsou potřebné živé i po pokácení; rým střídavý

Rozsévač – popis práce člověka, který seje obilí; schéma A, B, A, B, C, C

Podzimní – popis podzimní přírody a činností; rým střídavý

V předtuše jeseně – mluvčí vyjadřuje své pocity na podzim, je mu teskno a myslí na dívku s kloboučkem; rým střídavý

Ticho pastvin – mluvčí vyjadřuje své pocity při pohledu na pastviny; rým sdružený

Les – muž – hráč jde podzimním lesem a vnímá paralelu mezi svým životem a umírajícím lesem; rým střídavý

Bez ní – mluvčí vnímá smutek podzimní přírody a marně čeká na dívku, která je tou dobou zřejmě ve městě na promenádě i se svým psem; schéma A, A, B, A

Procházkou – mluvčí popisuje podzimní přírodu a déšť; rým střídavý

Cesta v jeseni – popis vjemů mluvčího na podzim; rým střídavý

Panorama – popis toho, co mluvčí pozoruje dalekohledem – hory, lesy, lázeňské město, ves, jezírko

Městské siluety

Z návštěvy domova – mluvčí přijíždí vlakem domů a vnímá ruch města; rým střídavý

Vějíř – mluvčí našel ve sněhu vějíř z peří, který zřejmě ztratila dáma jdoucí z plesu. Sebral ho, aby chudině, až půjde do práce, nebylo smutno, že oni se takových zábav účastnit nemohou; rým střídavý

Dáma s psíkem – mluvčí pozoruje dámu se psem, který má křivé nožičky; rým sdružený

Sobě – mluvčí popisuje své myšlenky a pocity, vzpomíná na mládí; rým střídavý

Jarní halucinace – mluvčí sděluje své pocity, které v něm vyvolává jarní příroda; rým sdružený

Setkání – mluvčí se v Praze sešel se svou dávnou láskou; rým střídavý

Tvůj Ara papoušek – popis potměšilého papouška; rým střídavý

Tak vprostřed přátel veselých – mluvčí přemýšlí, jaký by mohl žít život, kdyby si vzal dívku Pavlu; rým střídavý

Reminiscence – mluvčí vzpomíná na svou první lásku Mimi; rým střídavý

Za bzuku mouchy – mluvčímu vlétla do pokoje moucha a připomněla mu venkov; rým střídavý

Osamělý dům – mluvčí pozoruje dům, do nějž vchází dívka; schéma A, A, B, C, C, B

Na konci města – mluvčí popisuje kraj města, kde je již příroda, ale je odtud vidět město; rým střídavý

Večerní jízda – mluvčí pluje na loďce a pozoruje, co je vidět kolem řeky; rým obkročný

Zpozdilá lásky – mluvčí jede vlakem a vzpomíná na lásky, které pominuly; rým střídavý

Na staré římse – mluvčí popisuje „cvrkot“ na římse, kam sedají ptáci; rým sdružený

Melancholické sloky – politování dělníků, kteří tvrdě pracují a žijí v bídě; rým střídavý

Prohra – shrnutí života intelektuála – dlouho studova, potom si vydělával málo, na rodinu nezbyl čas; rým střídavý

Starci – mluvčí vyjadřuje obdiv ke stáří, ke starým mužům; rým střídavý

Akrobatka – mluvčí přirovnává umění akrobatky k umění žít, také balancujeme a hledáme rovnováhu; schéma A, B, B, A, C, C, D

V herně – mluvčí shrnuje dění v herně, kde se hrají karty; rým střídavý

Popelka – pozměněná pohádka o Popelce, pro tuto si nikdo nepřišel; rým sdružený

Balady duše

Mušle – mluvčí vzpomíná nad mušlí, ona jediná si s ním někdy povídá; rým obkročný

Herbář – mluvčí sní nad herbářem a jeho zašlou krásou; rým sdružený

Než rozžhnu – mluvčí se těší na přibližující se Vánoce; rým sdružený

Květ narcisu – mluvčí obdivuje vůni a krásu narcisu; rým sdružený

Pláč houslí – mluvčí hraje na housle na konci roku a vzpomíná na lásku, která během roku vyprchala; rým střídavý

Balada – dívka leží a vzpomíná, jejího milého zatím odnášejí v rakvi; rým střídavý
Světlá noc – zaznamenání schůzky zamilovaných za letní noci; rým obkročný
Budoucnost – mluvčí předkládá tvrzení, že ani v budoucnu se svět nezlepší; rým sdružený
Hudba nálady – mluvčí jede se svou dívkou vlakem, pozoruje cestu a vnímá dívčí blízkost; rým střídavý
Já na něco si právě vzpomínal – mluvčímu se hlavou honí vzpomínky; rým obkročný
Stará viola – mluvčí oslovuje staré housle; forma italského sonetu
Západ – je zima, zapadá slunce a znějí zvony; schéma 2x A, A, B, B; C, C, D; E, E, D
Píseň o neděli – mluvčí popisuje nedělní aktivity – práci doma, odpočinek, návštěvu kostela; rým střídavý
Krajina – zaznamenání okolních vjemů; rým střídavý
Mám teplo vlažné v srdci zas... – mluvčí se vyznává z toho, že jeho srdce stydne; rým střídavý
Starý strom – popis starého uschlého stromu, v jehož větvích lze zahlédnout rašící pupeny; rým střídavý
Myslbekova oddanost – mluvčí vzdává hold sochařovým dílům i jemu samému; schéma rým střídavý + rým obkročný
Až bude po boji – o smíření se vším, které přijde po smrti (= po boji); refrén: Až bude po boji, až bude po boji
Vím, zemře století – shrnutí událostí na přelomu století – bude se slavit, ale vše zůstane při starém; rým střídavý
Bída – tížnost na bídu, ovšem Kristus na tom byl hůř; rým střídavý
Praze – mluvčí promlouvá k Praze, chválí ji za její krásu a prosí o ochranu českých lidí; rým přerývaný

- **téma a motiv**

téma: paseka

motivy: pláň, sosna, volavka, les, břízy, novicka

- **časoprostor**

prostor: paseka (mýtina) v lese

čas: není určen; za dne

- **kompoziční výstavba**

Báseň se skládá ze tří slok, každá sloka má 4 verše.

- **literární forma, druh a žánr**

poezie, převažují básně lyrické, sbírka převážně přírodní lyriky

- **lyrický subjekt**

Mluvčí básně poměrně objektivně popisuje své vjemy.

V první sloce oslovuje čtenáře: *skrz sosny vidíš známou mýtinu.*

- **postava**

Jediným zmíněným tvorem je volavka, která přelétá nad pasekou.

- **vyprávěcí způsoby**

pouze pásmo lyrického subjektu

- **typy promluv**

monolog lyrického subjektu

- **veršová výstavba**

Rýmové schéma je A, A, B, B, jde o rým sdružený.

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

knižní slovo *sosna* (borovice)

inverze *v stromů korunách*

apoziopeze *Nic nehne se... Dokola tmavý les...*

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

přirovnání *Jak pláň ... vidíš známou mýtinu; volavka ... jak šipka přes nejvyšších kmenů hrot;
břízky ... jak novicky*

epiteton *modravá pára*

personifikace *břízky štíhlé*

Literárněhistorický kontext

• kontext autorovy tvorby

- konec 19. století, 1. polovina 20. století

Antonín Sova (1864–1928)

- narozen v Pacově, později se rodina přestěhovala do Lukavce
- otec byl učitelem a později ředitelem školy, maminka zemřela ve 40 letech
- měl 4 sourozence, jen sestra se dožila dospělosti
- studoval gymnázium v Pelhřimově, v Táboře a v Písku
- v mládí byl zamilovaný do sester Jaroslava Vrchlického
- od studií se znal s básníkem Adolfem Heydukem, pomáhal mu s otiskováním básní
- začal studovat práva v Praze, kvůli nedostatku peněz studia nedokončil
- na přímlyvu Jaroslava Vrchlického pracoval v redakci Ottova slovníku naučného, poté jako úředník
- spoluzakladatel spolku Máj
- člen Umělecké besedy a její knihovník, poté knihovník Městské knihovny a později její ředitel
- blízký přítel F. X. Šaldy
- podepsal Manifest české moderny
- r. 1900 se oženil s Marií Kovaříkovou, od r. 1905 měli neshody, rozvedeni r. 1921
- trpěl bolestmi (vliv prodělané syfilidy), od r. 1920 byl ve výslužbě
- zemřel v rodném Pacově, bylo mu 64 let

- básně psal od konce 70. let, publikoval ve studentských časopisech

- psal do Světozoru, Ruchu, Lumíru, Květů

- básnické sbírky:

Realistické sloky (1890), *Květy intimních nálad* (1891), *Z mého kraje* (1892), *Soucítí i vzdor* (1894), *Zlomená duše* (1896), *Vybouřené smutky* (1897), *Ještě jednou se vrátíme* (1900), *Lyriky lásky a života* (1907), *Zápasy a osudy* (1909), *Žně* (1913), *Zpěvy domova* (1918), *Krvácející bratrství* (1921), *Jasná vidění* (1922), *Básníkovo jaro* (1921)

- v poezii najdeme rysy symbolismu, impresionismu, později vitalismu

- próza:

Ivův román, *Výpravy chudých*, *Povídky a menší črty*, *Tóma Bojar*, *Pankrác Budecius*, *kantor*

• literární / obecně kulturní kontext

Česká moderna

Manifest České moderny:

- vyšel v časopise *Rozhledy* roku 1895
- napsali J. S. Machar, F. X. Šalda, podepsali O. Březina, A. Sova, V. Mrštík, J. K. Šlejhar a další
- stanovisko mladých: nepřeklenutelná propast staří × mladí, právo volnosti slova, kritika = tvůrčí práce, potřeba silných individualit
- vyjadřují se i k politice – žádají všeobecné hlasovací právo, podporují dělnické hnutí, ženskou emancipaci

Josef Svatopluk Machar (1864–1942)

- pracoval ve Vídni, v Čechách tisknul články v časopisech *Šotek*, *Světozor*, *Ruch*, *Lumír*, *Zlatá Praha*, *Čas* (Herben), *Naše doba* (Masaryk)

- po válce generální inspektor československé armády – funkce se vzdal

poezie = výraz určitého společenského a politického stanoviska – kritický, ironický, protihabsurský, protirakušácký

Confiteor (= vyznávám se) – 3 díly, první básnické sbírky, intimní lyrika

Čtyři knihy sonetů – rozděleno podle ročních dob, náladová lyrika

Tristium Vindobona = Žalozpěvy z Vídně – politická poezie

Cyklus *Svědómím věků* – 9 svazků: sbírky V záři helénské slunce, Jed z Judey, Barbaři, Roky a staletí a sbírka *Golgata*, duchovní atmosféra jednotlivých období

vrchol: sbírka *Golgata*, 1901

veršovaný román: *Magdalena*, kritika maloměšťáctví

lyrická sbírka *Zde by měly kvést růže* – 1894

- fejetonista

vzpomínky: *Konfese literáta*

Otokar Březina (1868–1929)

vl. jm. Václav Jebavý, narozen v Počátcích u Pelhřimova

- celý život působil jako učitel, nejdéle v Jaroměřicích

- život na venkově, samotář × publikoval v moderních časopisech (*Rozhledy*, *Moderní revue*)

- studoval filozofickou literaturu, ovládal řadu cizích jazyků, měl přehled o světové literatuře

- odmítnul profesuru filozofie na brněnské univerzitě

- 1921 a 1928 navrhován na Nobelovu cenu

tvorba:

- během 6 let 5 sbírek, poté už nepsal

Tajemné dálky (1895) – tragický životní pocit

Svítání na západě (1896) – pochopení života až po smrti, smrt je vysvobození, bolest = zdroj inspirace

Větry od pólů (1897) – velký ohlas, nejabstraktnější, optimistická

Stavitelé chrámů (1899)

Ruce (1901)

eseje: *Hudba pramenů* (1903) – filozofické eseje, náboženská terminologie

František Xaver Šalda (1867–1937)

* Liberec, rodina poštovního úředníka

- studia gymnázia, již během studií publikuje v Lumíru

- na přání otce studuje práva, ale navštěvuje také přednášky na FF, práva nedokončil

- pracoval v redakci *Ottova slovníku naučného*, šifra Šld. – hesla z oblasti západních literatur, heslo

Kritika literární

- redaktor v *revue Volné směry* – píše o literatuře a výtvarném umění

- založil časopis *Šaldův zápisník* – vycházel 9 let, sám ho vedl a zaplňoval vlastními články

- r. 1919 byl prezidentem jmenován profesorem románských literatur na FF UK

- svoji dobřichovickou vilu odkázal dětem z Jedličkova ústavu

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

popisný (popisy krajiny)

- **vysvětlení názvu díla:**

Květy intimních nálad – květy jsou básně, v nichž se dočteme o autorových intimních pocitech a náladách

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Sovova poezie je stále aktuální.

- **pravděpodobný adresát:**

Kdokoli, kdo má rád lyrické básně.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Sbírka vznikala v letech 1885–1891.

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramaturgií:**

Není.